

OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİ SÜRECİNE İLİŞKİN VELİ VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA

Betül BALKAR^{a*}

^a Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Gaziantep/Türkiye

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, okul-aile işbirliği sürecine ilişkin veli ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla, çocukları ilköğretim ikinci kademe düzeyinde eğitim gören 25 veli ve 25 ilköğretim okulu ikinci kademe öğretmeni olmak üzere 50 katılımcı ile standartlaştırılmış görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi ve basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizi tekniği ve nitel verilerin sayısallaştırılması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, okul-aile işbirliği sürecindeki eksiklikler ve geliştirilmesi için yapılması gerekenler konusunda öğretmen ve veli görüşlerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına dayalı olarak, öğretmen ve velilerin işbirliği konusunda ortak değer ve fikirleri paylaşmasını sağlayıcı etkinliklerin düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul-aile işbirliği, Öğretmen, Veli

A QUALITATIVE STUDY ON THE OPINIONS OF PARENT AND TEACHER REGARDING THE PROCESS OF SCHOOL-FAMILY COLLABORATION

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the opinions of parent and teacher regarding the parent-teacher collaboration process. For this purpose, standardized interviews were done with 50 participants that are 25 secondary school teachers and 25 parents whose children are studying at secondary school. While selecting participants, criterion sampling method and random sampling method were used in this study. In the analyzing of the data provided, content analysis technique and numerical analysis of the qualitative data method were used. At the end of the research, differences in the opinions of teachers and parents are determined about the things that must be done for the lacks of teacher-parent association process and how to improve it. According to the findings of the research, it is suggested that teachers and parents should be provided with activities to share common values and ideas about collaboration.

Key Words: School-family collaboration, Teacher, Parent

GİRİŞ

Eğitim örgütleri beklentileri, değerleri ve ihtiyaçları farklı olan birçok toplumsal grup tarafından kuşatılmıştır. Eğitim kurumları, yapıları ve işlevleri gereği çevrelerini etkileyen örgütler olduğu kadar aynı zamanda çevrelerinden etkilenen örgütlerdir. Bu nedenle, eğitim süreci sadece okul binasında gerçekleşen bir süreç niteliğinde değildir (Bayrakdar, 2006). Okulların en fazla etkilediği ve etkilendiği toplumsal çevre unsurunun, öğrenci aileleri olduğu söylenebilir. Eğitim sistemini oluşturan ve devamlılığını sağlayan öğelerin en önemlileri kuşkusuz öğretmen, öğrenci ve veli öğeleridir. Eğitim sisteminin başarılı olması bu üç öğenin ortak amaçlar doğrultusunda sürekli işbirliği içerisinde olmasına bağlıdır (Özyürek, 1983).

Eğitim-öğretim sürecinde, aile ve okul arasında sağlanan etkili bir işbirliği ve etkileşim sürecinin gerek öğrenci başarısı gerekse okul başarısı açısından birçok getirisi vardır. Öğrencilerin okul başarıları ve sosyal gelişimleri üzerinde etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Kuşkusuz, aile faktörü öğrencilerin her türlü gelişimini ve akademik başarısını etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Bu açıdan, ailelerin çocuklarının gelişimini ve başarı durumunu yakından takip etmesi ve okul süreçlerine katılımı büyük önem taşımaktadır. Başarılı bir şekilde gerçekleştirilen işbirliği süreci, öğrencilerin öğrenmesine ve başarısına olumlu katkılarda bulunacaktır (Akbaşlı ve Kavak, 2008). “Özellikle ilköğretim kademesinde sağlıklı bir etkileşim ve işbirliğinin oluşturulması, çocuğun gelecekteki yaşamında belirleyici olması bakımından çok büyük önem taşımaktadır” (Gökçe, 2000, s. 1). Veliler öğretmenlerle olan iletişimlerini sayesinde çocuklarını daha iyi tanıyıp, gereksinimleri ile daha yakından ilgilenebilirler. Öğretmenler de, ailelerden aldıkları bilgiler doğrultusunda öğrencilerinin gelişimlerine daha anlamlı katkılar da bulunabilirler.

Öğretmenlerle aileler arasındaki iletişimi güçlendirmeye yönelik çalışmalar, öğrencilerin okul başarısını yükseltebileceği gibi okulda disiplin sorunlarının yaşanmasını da engelleyebilir (Aslanargun, 2007, s.125). Öğretmen ve velilerin ortak yönlendirmeleri, öğrencilerin okul kurallarına bağlılığını artırarak okulda sağlıklı bir okul ikliminin oluşmasına yardımcı olacaktır.

Okullar aynı zamanda eğitimdeki ve sosyal yaşamdaki gelişmeler doğrultusunda, değişen ihtiyaç ve taleplere cevap vermek zorundadır. Okullar değişen ihtiyaçlara cevap verebildiği ölçüde, etkili ve sürekli gelişen örgütler olabilir. Okulun toplumun beklentilerini karşılayabilmesi ve beklentiler doğrultusunda gelişimini sağlayabilmesi de büyük oranda okul-aile işbirliği ve etkileşimi ile ilgilidir. Aileler toplumsal çevrenin gereksinimlerini okul ortamına taşıyan en etkili köprü vazifesini görmektedir. Bu nedenle, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin ailelerden gelen mesajları doğru analiz etmesi ve çıkarımlarda bulunması gerekmektedir.

Okul-aile işbirliği süreci öğrenciler ve okullar açısından büyük önem taşımaya rağmen, bu sürecin uygulanmasında bir takım problemler yaşanmaktadır. İşbirliği sürecinin aksamasında veli ve öğretmenler arasında yaşanan sorunlar ve fikir farklılıklarının da etkisi bulunmaktadır. Anne babaların ve öğretmenlerin çocuktan beklentilerinin farklılığı ailelerin öğretmenlerle anlaşmazlık yaşamasına neden olabilmektedir. Öğretmen ve veliler arasındaki fikir ve davranış farklılıklarının konusu sadece öğrencilerle ilgili değil, okul süreçleri ile de ilgili olabilmektedir. Öğretmen ve velilerin okul süreçleri konusundaki fikir ve davranış farklılıklarına örnek olarak öğretmenlerin, velilerin okulun amaçları ve yapmak istedikleri ile ilgilenmemesinden şikayetçi olmaları (Çalık, 2007) gösterilebilir. Gerek velilerin gerekse öğretmenlerin birbirlerinden farklı beklentileri bulunmaktadır. Hornby (2000, s.16)'e göre velilerin öğretmenlerden istekleri arasında:

- Öğretmenlerin kendilerine daha fazla danışmanlık etmeleri ve bakış açılarına önem vermeleri
- Daha açık ve yaklaşılabilir tutumlar göstermeleri
- Veli toplantılarına katılan öğretmen sayısının daha fazla olması
- Öğretmenlerin bilmedikleri konularda, bilmediklerini kabul etmeleri
- Çocuklarının gelişimleri hakkında detaylı raporlar hazırlamaları
- Öğretmenlerin, çocuklarının bir sorunu olduğundan şüphelenmesi durumunda, kendileriyle iletişime geçmeleri
- Öğretmenlerin bütün çocuklara saygı duymaları
- Öğretmenlerin çocuklar arasındaki bireysel farklılıklara hoşgörü ile yaklaşmaları
- Etkili veli-öğretmen görüşmeleri vasıtasıyla çocuklarının gelişimlerini tartışmaları gibi istekler yer almaktadır.

Öğretmenlerin velilerden istekleri arasında ise Hornby (2000, s.17):

- Velilerin çocuklarının özel ihtiyaçlarını ve sağlık problemlerini açıkça belirtmeleri
- Velilerin, okul disiplininin evde uygulanması konusunda işbirliği yapmaları
- Velilerin gönüllü olarak, okula çeşitli şekillerde yardımcı olmaları
- Eve gönderilen rapor ve mektupları okuyup bilgi edinmeleri
- Okulda çocuklardan ne beklendiği konusunda, çocuklarına karşı öğretici olmaları
- Görüşme toplantılarına katılmaları
- Acil bir durum ihtimaline karşı ev adreslerini ve telefon numaralarını vermeleri yer almaktadır.

Öğretmen ve veliler arasındaki fikir, davranış ve beklenti farklılıkları, veli ve öğretmenlerin işbirliği sürecine ilişkin birlikte ortak amaçlar belirlememesinden ve isteklerini açık bir şekilde paylaşmamasından da kaynaklanabilmektedir. İşbirliği sürecinin uygulanması konusunda her iki tarafında şikayetlerinin olması ve isteklerinin farklı olması, bu sürecin tek taraflı değil karşılıklı çabalarla gerçekleşebilecek bir durum olduğunu göstermektedir.

Okul-aile işbirliğine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde, öğretmenlerin yetersiz işbirliği konusunda daha çok velileri sorumlu olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Yapıcı ve Yapıcı (2003)'ün çalışmasında, öğretmenler velilerin okulla ilişki içinde olmadığını belirtmişlerdir. Sünbül ve Yavuz (2004)'ün çalışmasında ise, öğretmenler velilerin veli toplantılarına düzenli katılmadığını belirtmişlerdir. Buna karşılık aynı çalışmada veliler ise, veli toplantılarına düzenli katıldıklarını ve okulla ilgili sorumluluklarını yerine getirmede aktif olduklarını belirtmişlerdir. Okul-aile işbirliği konusunda yapılan çalışmalar arasında, öğretmen ve velilerin işbirliği sağlanmasında sorumlu olan taraflara ilişkin görüşlerinde, farklılıklar olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır. Ancak, velilerin düzenli olarak okula gitmesi hususunda gerek öğretmenlerin gerekse velilerin aynı görüşte olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır. Sadık ve Doğanay (2008) araştırmalarında, öğrencilerin problemli davranışlarıyla baş etmede, velilerin düzenli bir şekilde okula giderek öğretmenle görüşmesi gerektiği konusunda öğretmen ve velilerin hemfikir olduğu belirlemişlerdir.

Literatürde öğretmenlerin işbirliği konusunda velileri yetersiz gördüğünü, velilerin ise bu konuda kendilerini yeterli olarak algıladığını gösteren bu bilgiler, veli ve öğretmenlerin okul-aile işbirliği konusundaki düşüncelerinin ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesi gerektiğini göstermektedir. Okul-aile işbirliğinin etkililiği ancak öğretmen ve velilerin işbirliğine yönelik beklentilerinin ve şikayetlerinin neler olduğunun bilinmesiyle sağlanabilir. Bu araştırma, veli ve öğretmenlerin okul-aile işbirliğine yönelik görüşlerini nitel bir çerçevede ayrıntılı bir şekilde

sunmaktadır. Bu nedenle araştırma, etkili bir işbirliği sürecinin nasıl olması gerektiği konusunda açılımlayıcı bilgiler sunması açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, okul-aile işbirliğine ilişkin veli ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın temel problemini, “Okul-aile işbirliğine ilişkin veli ve öğretmen görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

Alt Problemler

Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Velilerin okul-aile işbirliği sürecine ilişkin şikayetleri nelerdir?
2. Velilerin okul-aile işbirliği sürecinin iyileştirilmesine yönelik önerileri nelerdir?
3. Öğretmenlerin okul-aile işbirliği sürecine ilişkin şikayetleri nelerdir?
4. Öğretmenlerin okul-aile işbirliği sürecinin iyileştirilmesine yönelik önerileri nelerdir?
5. Öğretmenlere göre, velilerin okul-aile işbirliğine ilgisinde belirleyici olan faktörler (veli özellikleri) nelerdir?

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırma Gaziantep ilinde, çocuğu ilköğretim ikinci kademe düzeyinde öğrenim gören 25 veli ve 25 ilköğretim okulu ikinci kademe öğretmeni olmak üzere 50 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Okul-aile işbirliği konusunda yapılan araştırmalar arasında, ilköğretim 1-5. sınıflarda (1. kademe) okul-aile işbirliğinin daha iyi olduğunu, 6-8. sınıflarda (2. kademe) yapılan haftalık görüşmelere velilerin katılmadığını ve bireysel görüşmelerin daha az olduğunu belirten çalışmalar (Yıldırım ve Dönmez, 2008) bulunmaktadır. Bu bilgiler ışığında araştırmada, ilköğretim ikinci kademe gerçekleştirilen okul-aile işbirliği sürecinin yapısının analiz edilmesi istenmiştir. Bu nedenle, araştırmanın katılımcıları ilköğretim ikinci kademe öğretmenleri ve çocuğu ilköğretim ikinci kademe okuyan veliler arasından seçilmiştir.

Araştırma toplam 5 ilköğretim okulunda ve her okuldan 10’ar katılımcı (5 veli ve 5 öğretmen) ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde iki aşamalı örnekleme yapılmıştır. İlk örnekleme aşamasında amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların seçiminde kullanılan ölçütler şu şekildedir:

1. Velilerin ilköğretim okulu ikinci kademe okuyan çocuğunun olması
2. Velilerin 2006-2007 eğitim-öğretim yılında yapılan veli ve okul toplantılarının tamamına katılmış olması
3. Öğretmenlerin ilköğretim ikinci kademe düzeyinde görev yapması
4. Öğretmenlerin çalıştıkları okullarda bir sınıfın sınıf rehber öğretmenliği görevini yapması

Birinci aşamada ölçüt örnekleme ile belirlenen aday katılımcılar arasından, asıl katılımcılar da basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Araştırmanın katılımcılarını oluşturacak öğretmenlerin, öğrencileri ve öğrencilerinin velileri hakkında detaylı bilgi sahibi olması istenmiştir. Sınıf rehber öğretmenliği görevini yapan öğretmenlerin, sorumlu oldukları sınıflardaki öğrenciler ve velileri hakkında daha fazla bilgiye sahip olabileceği ve bu nedenle yapılan toplantıları ve işbirliği sürecini daha net bir şekilde değerlendirebileceği düşünülmüştür. Bu gerekçeler doğrultusunda, araştırmanın yürütüldüğü okullardaki öğretmenler arasından, sınıf rehber öğretmenliği görevini yapan aday katılımcılar ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Araştırmanın asıl katılımcılarını oluşturan öğretmenler ise,

ölçüt örnekleme ile belirlenen aday katılımcılar arasından, basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Katılımcı velilerden okul-aile işbirliği süreci hakkında daha ayrıntılı ve net bilgiler elde edilebilmesi için, okul-aile işbirliği konusunda duyarlı ve yapılan veli toplantılarına her zaman katılan velilerin örnekleme dahil edilmesi istenmiştir. İstenilen özellikte velilerin tespit edilmesi konusunda araştırmanın katılımcı öğretmenlerini oluşturan sınıf rehber öğretmenlerinin yardımı alınmıştır. Sınıf rehber öğretmenleri, sorumlu oldukları sınıflardaki öğrencilerin velileri arasından istenilen ölçütleri sağlayan velileri belirlemişlerdir. Belirlenen veli sayısının fazlalığından dolayı, her bir sınıf için belirlenen (sınıf rehber öğretmenin seçtiği veliler) veliler arasından, katılımcı velilerin seçiminde basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Sonuçta, her bir sınıf rehber öğretmenin sınıfından birer tane olmak üzere toplam 25 veli seçilmiştir. Bu şekilde belirlenen katılımcı velilere de, 2006-2007 eğitim-öğretim yılındaki veli toplantılarının kaç tanesine katıldığı sorulmuş ve yapılan toplantıların hepsine katıldıkları teyit edilmiştir. Böylece öğretmenlerin seçimleri de doğrulanmıştır.

Katılımcılara Ait Özellikler

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan öğretmen ve velilere ait özellikler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Öğretmen ve Velilere Ait Özellikler

Velilerin Özellikleri		N	%	Öğretmenlerin Özellikleri		N	%	
Cinsiyet	Kadın	15	% 60	Cinsiyet	Kadın	13	% 52	
	Erkek	10	% 40		Erkek	12	% 48	
		38	5	% 20		25	1	% 4
		35	4	% 16		30	4	% 16
Yaş	41	2	% 8	Yaş	28	4	% 16	
	33	2	% 8		43	5	% 20	
	37	3	% 12		36	2	% 8	
	36	5	% 20		34	6	% 24	
	44	4	% 16		48	1	% 4	
Meslek	Ev Hanımı	8	% 32	Branş	29	2	% 8	
	Sekreter	2	% 8		Türkçe	6	% 24	
	Bankacı	2	% 8		Matematik	7	% 28	
	Öğretmen	5	% 20		İngilizce	4	% 16	
	Polis	3	% 12		Fen ve	4	% 16	
	Serbest	5	% 20	Teknoloji				
	Meslek			Sosyal	4	% 16		
				Bilgiler				
Eğitim Durumu	Lise	16	% 64					
	Ortaokul	2	% 8					
	Üniversite	7	% 28					
Çocuk Sayısı	1	4	% 16					
	2	15	% 60					
	3	6	% 24					

Araştırmanın katılımcıları arasında yer alan öğretmenler, belirli branş dallarında görev yapmansın yanı sıra, bir sınıfın rehberlik hizmetlerini yürütme ve rehberlik derslerine girme sorumluluğu olan sınıf rehber öğretmenliği görevini de yapmaktadırlar.

Araştırmanın Yürütüldüğü Okulların ve Okul Çevrelerinin Özellikleri

Araştırmanın yürütüldüğü okulların hepsi devlet okuludur. Okullardaki sınıflarda mevcut öğrenci sayısı 35 ile 44 arasında değişmektedir. Okullar trafik, hava kirliliği ve gürültü açısından sorun oluşturan yerlerde konumlanmamıştır. Okullarda araştırmanın yürütüldüğü eğitim-öğretim yılı içerisinde toplam iki veli toplantısı düzenlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanmasında, standartlaştırılmış görüşme türü kullanılmıştır. Araştırmanın başlangıcında, pilot deneme yapılmadan önce, görüşmelerde kullanılacağı belirlenen görüşme soruları aşağıda belirtilmiştir:

1. Çocuğunuzun öğrenim gördüğü okuldaki/ çalıştığınız okuldaki, okul-aile işbirliği sürecinden memnun musunuz?
2. Okul-aile işbirliği sürecine ilişkin şikayetleriniz nelerdir?
3. Okul-aile işbirliği sürecinin iyileştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?

Belirlenen 3 temel görüşme sorusu kullanılarak veliler ve öğretmenlerle ayrı ayrı olmak üzere iki pilot deneme uygulaması yapılmıştır. Yapılan pilot denemelere 5 veli ve 5 öğretmen katılmıştır. Pilot denemeye katılan 5 öğretmen ve 5 veli araştırmanın asıl hedef kitlesinden, belirlenen ölçütlere sahip öğretmen ve veliler arasından seçilmiştir. Ancak, iki ayrı pilot denemeye katılan öğretmenler ve veliler araştırmanın katılımcıları arasında yer alan 25 öğretmen ve 25 veli arasında yer almamaktadır. Dolayısıyla, görüşleri analiz sürecine dahil edilmemiştir. Velilerle gerçekleştirilen pilot denemede, veliler görüşme sorularını rahat bir şekilde anlayarak cevaplamış ve soruların içeriği dışında hiçbir konuya değinmemişlerdir. Bu nedenle, velilerle gerçekleştirilecek asıl görüşmelerde kullanılan sorularda ve sorulma biçimlerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Öğretmenler yapılan pilot denemede görüşme sorularına yanıt verirken, okul-aile işbirliğine önem veren, ilgilenen veli profiline de değinmişlerdir. Görüşme sorularını cevaplarırken ilgili ve ilgisiz veli özelliklerinin betimlenmesinden de yararlanmışlardır. Bu nedenle, öğretmenlerle yapılan asıl görüşmelerde kullanılan sorular arasına; *Okul-aile işbirliği konusunda, ilgili ve ilgisiz olan velilerin genel özellikleri nelerdir?* sorusu da dahil edilmiştir. Öğretmenler de veliler gibi görüşme sorularının anlaşılmasında güçlük çekmemişlerdir ve istenen şekilde sorulara açık ve ayrıntılı cevaplar vermişlerdir. Böylece, velilerle yapılan asıl görüşmelerde başlangıçta belirlenen 3 görüşme sorusu kullanılmış; öğretmenlerle yapılan görüşmelerde de pilot deneme sonrası eklenen soru ile birlikte 4 görüşme sorusu kullanılmıştır. Veliler ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve daha sonra analiz edilmek üzere yazıya aktarılmıştır.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmada iç geçerliği (inandırıcılık) sağlamak için uzman incelemesi ve katılımcı teyidi; dış geçerliği (aktarılabirlik) sağlamak için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme; iç güvenilirlik (tutarlık) için tutarlık incelemesi ve dış güvenilirliği (teyit edilebilirlik) sağlamak için ise teyit incelemesi yöntemleri (Erlandson, Harris, Skipper ve Allen, 1993; akt: Yıldırım ve Şimşek, 2005) kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizi tekniği ve nitel verilerin sayısallaştırılması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma soruları doğrultusunda belirlenen temalar kapsamında, görüşmelerden elde edilen verilerin kavramsal kodlamaları yapılmıştır. Temalar görüşmeler yapılmadan önce, görüşme soruları temel alınarak belirlenmiştir. Kavramsal kodlamalar ise, tamamen verilerden çıkarılan kavramlara göre gerçekleştirilmiştir. Yapılan kodlamalarda temel analiz birimi olarak cümleler ele alınmıştır.

Tablo 2’de araştırmada kullanılan görüşme soruları doğrultusunda belirlenen temalar gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Görüşme Soruları ve Temalar

Veli Görüşme Soruları	Temalar	Öğretmen Görüşme Soruları	Temalar
Çocuğunuzun öğrenim gördüğü okuldaki okul-aile işbirliği sürecinden memnun musunuz?	1. Memnuniyet	Çalıştığınız okuldaki, okul-aile işbirliği sürecinden memnun musunuz?	1. Memnuniyet
Okul-aile işbirliği sürecine ilişkin şikayetleriniz nelerdir?	2. Şikayet	Okul-aile işbirliği sürecine ilişkin şikayetleriniz nelerdir?	2. Şikayet
Okul-aile işbirliği sürecinin iyileştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?	3. Öneri	Okul-aile işbirliği sürecinin iyileştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?	3. Öneri
		Okul-aile işbirliği konusunda, ilgili ve ilgisiz olan velilerin genel özellikleri nelerdir?	4. Veli İlgisi

Şikayet, öneri ve veli ilgisi temalarına ait kodlamalar örnek ifadelerle belirtilirken; memnuniyet temasına ait nitel verilerin sadece sayısallaştırılması yapılmıştır. Memnuniyet temasına ait görüşme sorusunun kapalı uçlu bir soru olmasından dolayı, veli ve öğretmenler bu soruya standart üç farklı cevap (memnunum, memnun değilim, kısmen memnunum) vermişlerdir. Bu nedenle, bu üç farklı cevabın sadece sayısal analizi yapılmıştır. Memnuniyet temasında kapalı uçlu bir soru kullanılmasının nedeni, öğretmen ve velilerin işbirliği sürecinden memnun olup olmadıklarının, ikileme yol açmadan net bir şekilde öğrenilmek istenmesidir. Şikayet ve öneri temalarında da işbirliği konusundaki memnuniyetsizliklerinin altında yatan nedenler ve çözüm önerileri irdelenmiştir.

3 tema (şikayet, öneri ve veli ilgisi) kapsamında yapılan kodlamalar ve örnek ifadeler Tablo 3,4,5,6 ve 7’de gösterilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Öğretmen ve Velilerin Okul-Aile İşbirliği Sürecinden Memnuniyetine İlişkin Görüşlerinin Analizi

Araştırmaya katılan 25 velinin 12'si (% 48) okul-aile işbirliği sürecinden kısmen memnun olduğunu; 5'i (% 20) memnun olmadığını; 8'i (% 32) ise memnun olduğunu belirtmiştir. Velilerin genel olarak okul-aile işbirliği sürecinden memnun olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan 25 öğretmenin 6'sı (% 24) okul-aile işbirliği sürecinden kısmen memnun olduğunu; 14'ü (% 56) memnun olmadığını; 5'i (% 20) memnun olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin cevapları değerlendirildiğinde, okul-aile işbirliği sürecinden memnun olmadıkları görülmektedir. Öğretmenler ve velilerin memnuniyet durumları karşılaştırıldığında, öğretmenlerin velilere göre okul-aile işbirliği sürecinden, daha fazla memnuniyetsizlik yaşadığı net bir şekilde görülmektedir. Öğretmenlerin memnuniyetsizliklerinin altında yatan nedenler, *Öğretmenlerin Okul-Aile İşbirliği Konusundaki Şikayetlerine İlişkin Analiz* başlığı altında irdelenmiştir.

Velilerin Okul-Aile İşbirliği Konusundaki Görüşlerinin Analizi

Araştırmaya katılan velilerin, okul-aile işbirliği konusundaki şikayetlerine ilişkin kodlamalar ve örnek ifadeler Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Velilerin Okul-Aile İşbirliği Konusundaki Şikayetlerine İlişkin Analiz

TEMA 1: Şikayetler	
Kodlamalar	Örnek İfadeler
1. Okul-aile işbirliğinin sadece velilerden beklenmesi	1. "Okul-aile işbirliği sadece velilerin okula gitmesiyle gerçekleşemez."; "Okul-aile işbirliği sadece velilerden beklenemez."; "İşbirliği her iki tarafın katılımı ve çabasıyla gerçekleşir. Okullar da işbirliğinin oluşması için çaba göstermeli ve gerekli olanları yapmalıdır."
2. Yeterli sayıda toplantı yapılmaması	2. "Ben okul-aile işbirliğini sağlama adına yeterli sayıda toplantı yapıldığını düşünmüyorum. Okulların toplantılara daha fazla önem vermesi gerekli."
3. Yetersiz işbirliği ve etkileşim	3. "Okul ve aileler arasındaki işbirliğini yetersiz buluyorum."; "Öğretmenlerin ve okul yönetiminin velilerle daha fazla iletişimde bulunması gerekli."
4. Toplantıların sadece not öğrenme amaçlı olması	4. "Yapılan veli toplantılarında çoğunlukla, sadece çocuklarımızın notlarını veya başarı durumlarını öğrenebiliyoruz."
5. Öğretmenlerin görüşmeleri şikayet amaçlı kullanması	5. "Toplantılara gittiğim zaman öğretmenler genelde çocuğum hakkında olan şikayetlerini söylüyorlar. Toplantı yapılmasının amacı sadece şikayet bildirmek olmamalı."

Tablo 3’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin okul-aile işbirliği konusundaki şikayetleri; okul-aile işbirliğinin sadece velilerden beklenmesi, yeterli sayıda toplantı yapılmaması, yetersiz işbirliği ve etkileşim, toplantıların sadece not öğrenme amaçlı olması ve öğretmenlerin görüşmeleri şikayet amaçlı kullanmasıdır. Araştırmaya katılan veliler arasında, okul-aile işbirliğini yetersiz bulduğunu belirten veliler okul tarafından düzenlenen toplantıların yetersizliğini ön plana çıkarmaktadırlar. Bu durum, velilerin okul-aile işbirliğinin düzenlenen toplantılar sayesinde gerçekleştirildiği yönünde bir düşünceye sahip oldukları izlenimini vermektedir. Görüşme yapılan veliler, okul-aile işbirliğinin sadece velilerden beklendiğini düşünmektedirler. *“Okul-aile işbirliği sadece velilerin okula gitmesiyle gerçekleşemez”, “İşbirliği her iki tarafın katılımı ve çabasıyla gerçekleşir. Okullar da işbirliğinin oluşması için çaba göstermeli ve gerekli olanları yapmalıdır”* gibi ifadeleriyle, işbirliğini sadece velilerin sorumluluğu olarak nitelendirmenin, yanlış olduğuna dikkat çekmektedirler.

Veliler, okul-aile işbirliğini gerçekleştirmede bir araç olan toplantıların amaçlarının, yanlış değerlendirildiğini düşünmektedirler. Toplantıların öğrencilerin notlarını bildirme ve öğrenciler hakkındaki şikayetlerin bildirilmesi amacıyla yapıldığını düşünmektedirler. Okullarda düzenlenen toplantılarda öğrenci başarı ve sorunlarının ön plana çıkması, velilerin toplantıların sadece bu amaçlarla yapıldığını düşünmelerine yol açabilir.

Araştırmaya katılan velilerin, okul-aile işbirliğinin iyileştirilmesine yönelik yapmış oldukları önerilere ait kodlamalar ve bu konudaki örnek ifadeler Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Velilerin Okul-Aile İşbirliği Konusundaki Önerilerine İlişkin Analiz

TEMA 2: Öneriler	
Kodlamalar	Örnek İfadeler
1. Öğretmenlerin ve okul müdürlerinin velileri telefonla arayarak bilgilendirmesi	1. “Gerek öğretmenler gerekse okul müdürü bizleri telefonla arayarak, düzenli olarak bilgilendirmeli.”
2. Öğretmenlerin ev ziyareti yapması	2. “Öğretmenlerin ev ziyaretleri yapmasının yararlı olacağını düşünüyorum. Bizler nasıl okula gidiyorsak, öğretmenler de öğrencilerinin evlerini ziyaret etmeli. Böylece öğrencilerini ve yaşadıkları ortamı da daha yakından tanıyabilirler.”
3. Toplantılara daha fazla önem verilmesi	3. “Okul-aile işbirliğini sağlama adına yeterli sayıda toplantı yapılmıyor. Okullar toplantılara daha fazla önem vermeli.”
4. Bilgilendirici konferans türü etkinlikler düzenlenmesi	4. “Toplantıların yanı sıra bilgilendirici, konferans tarzı eğitim etkinlikleri de düzenlenmeli. Bu tür etkinlikler velilerin daha bilinçli ve işbirliği konusunda daha istekli olmasını sağlayabilir.”
5. Okulun ve öğretmenlerin daha yönlendirici olması	5. “Okulun ve öğretmenlerin gerek öğrenci başarısı konusunda gerekse okulun sorunları konusunda daha yönlendirici olması gerekir. Bizlere daha mantıklı çözüm yolları sunmalarının, hatta sorunlar oluşmadan yapılması gerekenler hakkında bilgi vermelerinin gerektiğini düşünüyorum.”

Tablo 4. Velilerin Okul-Aile İşbirliği Konusundaki Önerilerine İlişkin Analiz (devam)

TEMA 2: Öneriler	
Kodlamalar	Örnek İfadeler
6.Okul-aile işbirliğini sağlayan kuruluşlar veya kişiler olması	6. “Öğretmenler bizleri her konuda bilgilendirmek ve haberdar etmek için yeterli zamanları olmadıklarını söylüyorlar. Bizlerin sadece kendi çocuğumuzdan sorumlu olduğumuzu ama onların yüzlerce çocukla ve velileriyle ilgilenmesinin çok zor olduğunu söylüyorlar. Bu konuda onları da haklı buluyorum. Ama okul-aile işbirliği sadece velilerden beklenemez. Madem her iki taraf da bu işi etkili bir şekilde yapamıyor, okul-aile iletişimini sağlayan farklı kişiler olmalı. Bu bir kuruluş da olabilir, bir danışman da olabilir. Böylece okul-aile iletişimi sorunsuz bir şekilde gerçekleşebilir.”
7. Okul yönetiminin ve öğretmenlerin daha ilgili ve yakın davranmaları	7. “Ben velilerin okulla daha fazla iletişim içerisinde olmalarının, okulun ve öğretmenlerin yakın ilgisiyle mümkün olabileceğini düşünüyorum. Kendi tecrübelerimden yola çıkarak anlatırsam; çocuğumun öğretmenlerinden kendime daha yakın hissettiklerimle, daha cana yakın bulduklarımın her zaman daha fazla etkileşim içerisinde olmuştur. Onlara bir konuda danışırken hiç çekinmiyorum, görüşmek istediğimde hiç çekinmeden okula gidebiliyorum. Okul ve aile arasındaki bağlar ancak bu şekildeki bir sevgi-saygı ile güçlenebilir.”

Tablo 4’de görüldüğü gibi, velilerin okul-aile işbirliği konusundaki önerileri; öğretmenlerin ve okul müdürlerinin velileri telefonla arayarak bilgilendirmesi, öğretmenlerin ev ziyareti yapması, toplantılara daha fazla önem verilmesi, bilgilendirici konferans türü etkinlikler düzenlenmesi, okulun ve öğretmenlerin daha yönlendirici olması, okul-aile işbirliğini sağlayan kuruluşlar veya kişiler olması, okul yönetiminin ve öğretmenlerin daha ilgili ve yakın davranmalarıdır.

Velilerin okul-aile işbirliği konusundaki şikayetleri daha genel bir nitelikte ve beş kategoride toplanmıştır (bkz: Tablo 3). Ancak velilerin bu konudaki beklentilerinin dolayısıyla getirdikleri çözüm önerilerinin, daha fazla ve kapsamlı olduğu söylenebilir. Bu durum, velilerin okul-aile işbirliği konusunda sorunları dile getirmekten çok, çözüm arayışları içerisinde oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Veliler, öğretmenlerin ve okul yönetiminin velilerle daha fazla etkileşimde bulunması yönündeki isteklerini, çeşitli çözüm yollarıyla örnekleyerek dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin ev ziyaretlerine önem vermesi, okul yönetiminin ve öğretmenlerin telefonla gerekli bilgilendirmeleri yapmaları, okul-aile işbirliğini sağlayan kuruluşlar veya kişiler olması şeklindeki öneriler, daha özel ve tek başına çözüm sağlama doğrultusunda uygulamaya dönük nitelik taşımaktadır. Ancak okulun ve öğretmenlerin daha yönlendirici olması, okul yönetiminin ve öğretmenlerin daha ilgili ve yakın davranmaları şeklindeki öneriler çeşitli uygulamalar içerisinde gerçekleştirilebilecek, sürece yayılabilecek nitelik taşımaktadırlar.

Okulun ve öğretmenlerin yönlendirici olması, öğretmenlerin daha ilgili davranışlar göstermesi okul-aile işbirliğini sağlama adına yapılabilecek bütün uygulamalarda dikkat edilmesi gereken hususlardır.

Velilerin okul-aile işbirliğini sağlama konusundaki önerileri tamamen öğretmenleri ve okul yönetimini hedef almaktadır. Önerilerin hepsinin bu doğrultuda olması, velilerin işbirliği ve etkileşimi sağlama sorumluluğunun öğretmenlerde ve okul yönetiminde olduğunu düşündükleri izlenimini vermektedir.

Öğretmenlerin Okul-Aile İşbirliği Konusundaki Görüşlerinin Analizi

Öğretmenlerin okul-aile işbirliği konusundaki şikayetlerine ait kodlamalar ve örnek ifadeler Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Okul-Aile İşbirliği Konusundaki Şikayetlerine İlişkin Analiz

TEMA 1: Şikayetler	
Kodlamalar	Örnek İfadeler
1. Velilerin sadece başarı durumunu öğrenmek için okula gelmesi	1. “Veliler çoğunlukla çocuklarının başarı durumunu öğrenmek için okula geliyorlar. Okul-aile işbirliğinden sadece öğrencilerin derslerinin nasıl olduğunun sorulması anlaşılıyor.”
2. Velilerin ilgisiz olması	2. “Okul-aile işbirliğini sağlama konusunda velilerin çok ilgili olduğunu düşünmüyorum.”
3. Velilerin sadece özel yardım almak için okula gelmesi	3. “Veliler genelde bir sorunları oldukları zaman yani özel yardım almak için okula geliyorlar.”
4. Velilerin eğitim ve sosyal yaşam konularındaki fikir ve inanç farklılıkları	4. “Okul-aile etkileşiminin gerçekleştirilmesinde velilere ait özellikler oldukça fazla etkili. Sahip oldukları şartlar ve özellikler dışında, eğitim ve sosyal yaşam konularındaki inanç ve fikirleri de okul ile olan etkileşimlerini biçimlendirmektedir. Bu yüzden okul-aile etkileşiminin ve işbirliğinin etkili bir şekilde gerçekleştiğini düşünmüyorum. İşbirliğindeki etkililik, velilerin hepsinin bu konuda doğru fikirlere ve inançlara sahip olmasına bağlı.”
5. İşbirliği sürecinin sistemli bir şekilde koordine edilmemesi	5. “Okul-aile etkileşiminin ve işbirliğinin doğru bir şekilde gerçekleşmesi, bu sürecin doğru koordine edilmesine bağlı. Okul gelişiminde ve öğrenci başarısında çok büyük etkisi olan işbirliğinin, gelişigüzel gerçekleşmesinin önüne geçilmelidir.”
6. Çoğunlukla başarılı öğrencilerin velilerinin ilgili olması	6. Toplantı olduğu ya da olmadığı zamanlarda, çoğunlukla başarılı öğrencilerin velileri okula geliyor. Okul-aile işbirliği bütün velilerin katılımı olduğu zaman etkili olabilir.
7. Velileri tanımama	7. Açıkçası velilerin hepsini çok iyi tanıyamamamız işbirliği yapma önünde büyük bir engel. Tanıyamamamızın nedeni de velilerin ilgisizliği tabii ki. Tanımadan kastım sadece kim olduğunu bilmek değil, özellikleri, nitelikleri ile tanımak.
8. Öğrenci sayısının çokluğu	8. Öğrenci sayısının fazla olması, işbirliği sürecinin öğrencilerin yararı için yapılmasını güçleştiriyor. Öğrenci sayısı fazla olunca veli sayısı fazla oluyor ve bütün velilerle iletişime geçmek çok zor.

Öğretmenlerin okul-aile işbirliği konusundaki şikayetleri; velilerin sadece başarı durumunu öğrenmek için okula gelmesi, velilerin ilgisiz olması, velilerin sadece özel yardım almak için okula gelmesi, velilerin eğitim ve sosyal yaşam konularındaki fikir ve inanç farklılıkları, işbirliği sürecinin sistemli bir şekilde koordine edilmemesi, çoğunlukla başarılı öğrencilerin velilerinin ilgili olması, velileri tanımama ve öğrenci sayısının çokluğu. Öğretmenlerin “işbirliği sürecinin sistemli bir şekilde koordine edilmemesi” ve “öğrenci sayısının çokluğu” dışındaki bütün şikayetleri tamamen velilerin davranış, tutum ve fikirlerine yöneliktir. Bu durum, öğretmenlerin okul-aile işbirliği konusundaki yetersizliklerin büyük bir kısmının veli kaynaklı olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Velilerin okul-aile işbirliği sürecine ilişkin şikayetleri arasında “toplantıların sadece not öğrenme amaçlı olması” şikayeti de yer almaktadır (bkz: Tablo 3). Öğretmenler de velilerin sadece çocuklarının başarı durumlarını öğrenmek için okula geldiklerini belirtmiştir. Gerek veliler gerekse öğretmenler, veli toplantılarının öğrenci başarısı odaklı olduğu düşünmekte ve bu durumdan hoşnutsuzluk duymaktadırlar. Ancak veliler, toplantıların odak noktasının öğrenci başarısı olmasının nedeninin öğretmenler olduğunu düşünürken, öğretmenler de bu durumun nedeninin veliler olduğunu düşünmektedirler.

Öğretmenlerin, okul-aile işbirliğinin iyileştirilmesine yönelik yapmış oldukları önerilere ilişkin kodlamalar ve örnek ifadeler Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Okul-Aile İşbirliği Konusundaki Önerilerine İlişkin Analiz

TEMA 2: Öneriler	
Kodlamalar	Örnek İfadeler
1. Velilerin okul-aile işbirliğinin hangi konuları kapsadığı konusuna bilinçlendirilmeleri	1. “Okul-aile işbirliğinden sadece öğrencilerin derslerinin nasıl olduğunun sorulması anlaşılıyor. Halbuki okulun sorunları, öğrencilerin ahlaki ve sosyal sorunları da, okul-aile etkileşimi kavramının unsurları arasında yer almaktadır. Velilerin bu konuda daha bilinçli olması gerektiğini düşünüyorum.”; “Velilerin okul başarısının, okulun sorunsuz olmasının öğrencinin her konudaki başarısında etken olduğunu bilmeleri gerekli. Veliler genelde bir sorunları oldukları zaman yani özel yardım almak için okula geliyorlar. Velilerin okul-aile işbirliğinin ne olduğu konusunda bilgilendirilmeleri gerekli.”
2. Velilerin daha ilgili olması	2. “Yeterli ilgi sağlanmış olsa, bu konuda hiçbir sorun yaşanmayacağını tahmin ediyorum. Tabii bütün velilerin ilgisiz olduğunu söylemek de yanlış olur.”
3. Velilerin okulla ve öğretmenlerle her konuda iletişim içinde olması 4. Velilerin çocuklarıyla yakından ilgilenmesi	3-4. “Velilerin her konuda öğretmenlerle ve okulla iletişim içerisinde olmasının ve çocuklarının her tür sorunuyla yakından ilgilenmelerinin okul-aile işbirliği ve etkileşiminin en önemli parçası olduğunu düşünüyorum.”
5. İşbirliği sürecinin okul yönetimi tarafından sistemli bir şekilde koordine edilmesi	5. “Bu süreç okul yönetimi tarafından koordine edilmeli. İşbirliğinin gerçekleşmesi için, okul yönetimi, öğretmenlerin ve velilerin katılımıyla belirlenecek sistemli bir süreç ve uygulamalar zinciri oluşturulmalı. Veliler bu sürece katılmaları için teşvik edilmeli.”
6. Toplantıların belirli konuları olması	6. “Yapılması planlanan her toplantının bir gündem maddesi, konusu olmalı. Ayrıca, toplantıların konusu velilere bildirilmeli. Konular sadece öğrencilerle ilgili değil, okulla, velilerle de ilgili olabilir. Böylece, toplantılar yoluyla sadece öğrencilerin değil velilerin ve okulun gelişimi de sağlanabilir.”

Öğretmenlerin okul-aile işbirliği konusundaki önerileri; velilerin okul-aile işbirliğinin hangi konuları kapsadığı konusuna bilinçlendirilmeleri, velilerin ilgili olması, velilerin okulla ve öğretmenlerle her konuda iletişim içinde olması, velilerin çocuklarıyla yakından ilgilenmesi, işbirliği sürecinin okul yönetimi tarafından sistemli bir şekilde koordine edilmesi ve

toplantıların belirli konularının olmasıdır. Velilerin önerileri tamamen öğretmen ve okul yönetimi kaynaklı iken, öğretmenlerin önerileri de daha çok veli kaynaklıdır. Sadece “işbirliği sürecinin okul yönetimi tarafından sistemli bir şekilde koordine edilmesi” ve “toplantıların belirli konuları olması” önerileri velileri hedef almamaktadır. “Velilerin okul-aile işbirliğinin hangi konuları kapsadığı hakkında bilgilendirilmesi” önerisi de kısmen velilerin çabasını gerektiren bir öneri niteliğindedir. Bu açıdan, gerek öğretmenlerin gerekse velilerin işbirliği ve etkileşimi sağlama konusundaki yetersizliklerin kendilerinden kaynaklanmadığı görüşü içerisinde oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin önerileri incelendiği zaman, velilerin davranışlarındaki ve fikirlerindeki olumlu değişimler sonucunda, işbirliği sürecinin de etkili olabileceği görüşü içerisinde oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 5 ve 6 incelendiğinde, öğretmenlerin şikayet ve önerilerinin birçoğunun birbirine paralel olduğu görülmektedir. Öğretmenler, eksiklik olarak belirttikleri hususları gidermeye dönük çok fazla farklı çözüm yolu sunmamışlardır. Oysa velilerin şikayet ve önerileri karşılaştırıldığında, şikayet olarak belirtilen durumların düzeltilmesi şeklindeki ifadelere daha az rastlanmaktadır. Bunun yerine farklı çözüm yolları sunmuşlardır. Velilerin okul-aile işbirliğini sağlamaya yönelik olan önerileri çözüm sağlama yönünde daha uygulanabilir nitelik taşımaktadır. Örneğin, öğretmenlerin velileri telefonla bilgilendirilmesi yapılabilecek nitelikte ve açıkça tanımlanmış bir faaliyettir. Ancak öğretmenlerin önerileri daha yüzeysel bir niteliktedir. Örneğin, öğretmenler “velilerin daha ilgili olması” şeklindeki önerilerini dile getirmişlerdir ancak bu ilgililiğin nasıl sağlanabileceği hususunu açıkça tanımlamamışlardır. Bu nedenle, velilerin önerilerinin daha yapıcı ve uygulanabilir olduğu söylenebilir.

Velilerin okul-aile işbirliğine ilgisinde belirleyici olan faktörlere ilişkin öğretmen görüşlerinin analizi Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Velilerin Okul-Aile İşbirliğine İlgisinde Belirleyici Olan Faktörlere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Analizi

TEMA 3: Veli İlgisi	
Kodlamalar	Örnek İfadeler
1. Sosyo-ekonomik durum	1. “Sosyal ve ekonomik açıdan iyi durumda olmayan, bu konuda sorunları olan veliler biraz daha ilgisiz oluyor.”
2. Zaman	2. “İş yoğun olan, fazla zamanı olmayan veliler okula daha az geliyorlar dolayısıyla biraz ilgisizler.”
3. Çocuklarıyla evde fazla zaman geçirme	3. “Çocuklarına evde fazla zaman ayıran, derslerine yardımcı olan veliler okula daha az geliyorlar.”
4. Velinin cinsiyeti (anne olma)	4. “Annelerin daha fazla ilgili olduğunu söyleyebilirim. Çalışan anne sayısı babalara göre daha az. Bu yüzden, anneler çocuklarıyla daha fazla ilgileniyor.”

Öğretmenler sosyo-ekonomik durumu iyi olmayan ve işlerinin yoğunluğundan dolayı zamanları kısıtlı olan velilerin, okul-aile işbirliğini sağlama yönünde ilgisiz olduklarını

belirtmişlerdir. Öğretmenlerin dile getirdiği ilginç bir durum ise; çocuklarıyla akademik olarak okul dışında ve evde fazla vakit geçiren velilerin de, fazla okula gitme eğilimi içerisinde olmadığıdır. Velilerin bu şekilde davranmasının nedeni, çocuklarının akademik ve sosyal gelişimleri konusunda kendilerini yeterince bilgi sahibi olarak görmeleri olabilir. Öğretmenler annelerin babalara göre daha ilgili olduklarını belirtmişlerdir. Annelerin daha ilgili olmasını ise, meslek sahibi olmayan annelerin sayısının fazlalığını bağlayan öğretmenler olmuştur.

TARTIŞMA

Araştırmaya katılan veliler, okul-aile işbirliğini sağlama adına yetersiz toplantı yapılmasından ve dolayısıyla yetersiz işbirliğinden şikâyetçilerdir. Gökçe (2000) çalışmasında velilerin, okul-aile işbirliğinin geliştirilebilmesi için öğretmenlerden, velilerle etkili iletişim ve işbirliği oluşturmasını; okul yöneticileri ile öğretmenlerden de düzenli aralıklarla veli toplantıları ve sosyal etkinlikler düzenlemesini beklediklerini tespit etmiştir. Bu bulgular araştırmada tespit edilen, velilerin yetersiz işbirliğinden ve yetersiz toplantı yapılmasından memnun olmadıkları bulgularını destekler niteliktedir. Açıkalın da (1989) çalışmasında, velilerin yönetici ve öğretmenlerden kendileri ile daha sık iletişim kurulmasını beklediğini belirlemiştir.

Araştırmaya katılan veliler, okul ve veli toplantılarının not öğrenme amaçlı olduğundan şikâyet etmektedirler. Demirbulak (2000)'ın öğretmen, öğrenci, müdür ve velilerin katılımıyla yaptığı çalışmada katılımcılar, veli-öğretmen görüşmelerini sadece öğrenci notlarının veliye sözlü olarak iletilmesi olarak nitelendirmişlerdir. Bu bulgu araştırmanın bulgusuyla örtüşmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler de, velilerin sadece çocuklarının başarı durumlarını öğrenmek için okula geldiğini ifade etmiştir. Bu bulguyu destekler yönde, Genç (2005)'in çalışmasında öğretmenler, velilerin yapılan toplantılarda en çok çocuklarının ders notlarının nasıl olduğunu öğrenmek istediklerini belirtmiştir. Araştırmaya katılan veliler aynı zamanda, öğretmenlerin veli toplantılarını öğrencileri şikâyet etme amaçlı kullandıklarını düşünmektedirler. Bu bulguyla paralel olarak Demirbulak (2000)'ın araştırmasında da veliler, öğretmen-veli görüşmelerinin varsa öğrenci ile ilgili şikâyetleri iletmekle sınırlı olduğunu belirtmişlerdir.

Veliler, okul-aile işbirliğinin ve etkileşiminin gelişmesi için, öğretmenlerin ve okul müdürlerinin velileri telefonla arayarak bilgilendirmesi ve öğretmenlerin ev ziyaretleri yapmasının faydalı olabileceğini düşünmektedirler. Arnold vd. (1994), okul personelinin, telefon aramaları gibi aktif etkileşim yollarıyla velilere ulaşmasının, velilerin okulla iletişime karşı olan tutumlarını geliştirici etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Gökçe (2000) araştırmasında, velilerin okul-aile işbirliğinin geliştirilebilmesi için, öğretmenlerin öğrencilerle okul dışında da ilgilenmesi gerektiğini düşündüklerini belirlemiştir.

Veliler okul-aile işbirliği uygulamaları kapsamında, kendileri için bilgilendirici konferans türü etkinliklerin düzenlenmesini istemektedirler. Arnold ve arkadaşlarının (1994) yaptığı çalışmada, ailelere bilgi sağlama aktivitelerinin ve velilerin okul hakkındaki bilgilerinin, okulla etkileşime karşı ailelerin tutumlarını etkileyebileceği tespit edilmiştir. Okul yönetimi ve öğretmenlerin düzenleyeceği konferanslar velilerin okula ziyaretlerini teşvik ederek ve velileri okul ve çeşitli konular açısından bilgilendirerek, ailelerin işbirliği konusunda olumlu tutum geliştirmesini sağlayabilecektir.

Araştırmaya katılan veliler, okul yönetiminin ve öğretmenlerin kendilerine daha yakın ve ilgili davranmasının okul ile olan iletişimlerini artıracaklarını belirtmişlerdir. Epstein (1991) ve Fine (1993), yönetici ve öğretmenlerin tutum ve davranışlarının velilerin okula olan ilgi düzeyini etkilediğini belirtmiştir (akt: Ritblatt vd., 2002). "Ailelerin okulu destekleyici olarak algılaması, okul-aile bağlılığını tahmin edici bir faktör olarak görülmektedir. Örneğin,

çocuğunun öğretmenine çok fazla güven duyan veliler çocuklarının okuluna daha aktif bir bağlanma göstermektedirler” (Adams & Christenson, 1998; aktaran: Rimm-Kaufman ve Pianta 2005, s.292). Açıkalın (1989) araştırmasında, velilerin iyi bir öğretmeni tanımlamak için kullandığı sıfatlar arasında “veli ve öğrenciye karşı hoşgörülü” sıfatının da yer aldığını tespit etmiştir. Bu bulgu da, velilerin öğretmenlerden samimi ve hoşgörülü davranışlar görmek istediği bulgusunu desteklemektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, çoğunlukla başarılı öğrencilerin velilerinin okul-aile işbirliği süreci ile ilgili olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bulguyu destekler yönde, Genç (2005)’in yaptığı araştırmada da, öğretmenler kendileriyle en fazla görüşmeye gelen velilerin, derslerinde başarılı olan öğrencilerin velileri olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler, öğrenci sayısının çokluğunun ve velileri yeterince tanınamalarının işbirliği sürecinin önündeki engeller arasında yer aldığını düşünmektedirler. Koçak (1991)’ın araştırmasında yönetici ve öğretmenler, sınıflardaki öğrenci sayısının çokluğunu ve yönetici ve öğretmenlerle ana babaların birbirlerini tanınamalarını, okul-aile iletişimde bir engel olarak değerlendirmişlerdir. Bu bulgular araştırmanın bulgusunu desteklemektedir.

Öğretmenler, okul-aile işbirliğinin gelişimi için, velilerin okulla ve öğretmenlerle her konuda iletişim içinde olması ve çocuklarıyla yakından ilgilenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Gökçe (2000) araştırmanın bulgularına paralel olarak yaptığı araştırmada öğretmenlerin, velilerden okul yönetimi ve öğretmenlerle sürekli bir etkileşim ve işbirliği halinde olmalarını beklediğini ve okul-aile işbirliğinin geliştirilebilmesi için, velinin çocuğun sorunlarıyla yakından ilgilenmesi ve çözümüne yardımcı olması önerisinde bulduklarını belirlemiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, sosyo-ekonomik durumu kötü olan velilerin okul süreçlerine katılımının daha az olduğunu belirtmişlerdir. Lowitzer (1989) de araştırmanın bulgularına paralel olarak öğretmenlerin, düşük sosyo-ekonomik statüde olan velilerin, yüksek sosyo-ekonomik statüde olan velilerden daha az okula bağlandığı değerlendirmesini yaptığını belirtmiştir (aktaran: Ritblatt vd., 2002). Öğretmenler, çocuklarıyla evde fazla zaman geçiren velilerin, okula fazla gelmeyi tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ifadelerinden, bu şekilde bir tutum içinde olan velilerin okul temelli katılım yerine ev temelli bir katılımı tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Araştırmanın bu bulgusunun tersine, Rimm-Kaufman ve Pianta (2005) yaptıkları araştırmada, okul öncesi dönemde evde ön akademik aktiviteleri (ara sıra çocuğa kitap okuma, çocuğuyla kütüphaneyi ziyaret etme, çocuk şarkıları öğretme veya hikaye anlatma) daha az kullanan ailelerin, bu aktiviteleri daha çok yapan ailelere göre çocuklarının öğretmeniyle daha fazla iletişim kurma eğiliminde olduklarını tespit etmişlerdir. Araştırmada annelerin, babalara göre okul-aile işbirliğine karşı daha ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguyu destekler yönde, Genç (2005) araştırmasında okullarda yapılan toplantılara daha çok annelerin katıldığını tespit etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerin velilere göre okul-aile işbirliği sürecinden daha az memnuniyet duydukları görülmektedir. Gerek öğretmenlerin gerekse velilerin okul-aile işbirliği sürecini kendi açılarından değerlendirdikleri söylenebilir. Her iki taraf da okul-aile işbirliğinin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesinin, daha çok karşı tarafın çabalarıyla olabileceğini düşünmektedir. Araştırmanın bulgularına dayanarak, okul-aile işbirliği sürecinin daha verimli olabilmesi için şu öneriler geliştirilebilir:

1. Öğretmenler, velileri düzenli aralıklarla telefonla arayarak ve ev ziyaretleri yaparak çocuklarının ve okulun gelişim süreci hakkında bilgi vermelidirler.

2. Okul yönetimi ve öğretmenler, velilerin işbirliği süreçlerine ilişkin görüşlerini, işbirliği sürecinin performans ölçütü olarak dikkate alıp değerlendirmelidir.
3. Öğretmen ve velilerin birbirlerini daha iyi tanımaları için, okul içinde ve dışında çeşitli sosyal etkinlikler düzenlenmelidir.
4. Öğretmen ve velilerin işbirliği sürecinin kapsamı hakkında ortak fikir ve beklentiler oluşturması için, veliler ve öğretmenlerin birlikte katılacağı eğitim etkinlikleri düzenlenmelidir.
5. Okullarda düzenlenen her toplantının eğitim ve okul gelişimi ile ilgili özel bir gündem konusu olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (1989). Özel ve devlet liselerinde veli beklentilerinin örgütsel ve yönetsel boyutları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4: 85-91.
- Akbaşlı, S., Kavak, Y. (2008). Ortaöğretim okullarındaki okul aile birliklerinin görevlerini gerçekleştirme düzeyleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Sait%20AKBAŞLI%20%20Yüksel%20KAVAK/AKBAŞLI,%20SAİT.pdf adresinden 22.07.2008 tarihinde alınmıştır.
- Arnold, K. D., Michael, M. G., Hosley, C. A. & Miller, S. (1994). Factors influencing attitudes about family-school communication for parents of children with mild learning problems: preliminary findings. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 5(3): 257-267.
- Aslanargun, E. (2007). Okul - aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18: 119-135. <http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd18/sbd-18-09.pdf> adresinden 22.07.2008 tarihinde alınmıştır.
- Bayrakdar, M. (2006). Okul-çevre ilişkilerini geliştirmek için neler yapabiliriz? *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 3: 12-13.
- Çalık, C. (2007). Okul-çevre ilişkisinin okul geliştirmedeki rolü: kavramsal bir çözümleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (3): 123-139.
- Demirbulak, D. (2000). Veli-öğretmen görüşmeleri ile ilgili bir çalışma. *Milli Eğitim Dergisi*, 146. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/146/demirbulak.htm> adresinden 28.01.2009 tarihinde alınmıştır.
- Genç, S.Z. (2005). İlköğretim 1. kademedeki okul-aile işbirliği ile ilgili öğretmen ve veli görüşleri. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (3): 227-243.
- Gökçe, E. (2000). İlköğretimde okul aile işbirliğinin geliştirilmesi. *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7. <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/makale/say7/30-İLKÖĞRETİMDE%20OKUL%20AİLE%20İŞBİRLİĞİNİN%20GELİŞTİRİLMESİ.pdf> adresinden 22.07.2008 tarihinde alınmıştır.
- Hornby, G. (2000). Improving parental involvement. Continuum, London-New York. <http://books.google.com/books?id=QBvrQnBjrecC> adresinden 29.01.2009 tarihinde ulaşılmıştır.
- Özyürek, L. (1983). Çocuğumun öğretmeni (Veli-öğretmen ilişkisi konusunda küçük bir inceleme). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (2): 61-76.
- Rimm-Kaufman, S. E. and Pianta, R. C. (2005). Family-school communication in preschool and kindergarten in the context of a relationship-enhancing intervention. *Early Education & Development*, 16(3): 287-316.
- Ritblatt, S.N., Beatty, J.R., Cronan, T.A. & Ochoa, A.M. (2002). Relationships among perceptions of parent involvement, time allocation, and demographic characteristics: implication for policy formation. *Journal of Community Psychology*, 30 (5): 519-549.

- Sadık, F., Doğanay, A. (2008). Problem davranışlarla baş etme sürecinde öğretmen, öğrenci ve veli beklentileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 178: 24-43.
- Sünbül, A.M., Yavuz, M. (2004). İlköğretim okulu öğretmen ve velilerinin veli toplantıları hakkındaki görüş ve beklentilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya. <http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/5871335.pdf> adresinden 26.03.2009 tarihinde alınmıştır.
- Yapıcı, M., Yapıcı, Ş. (2003). İlköğretim öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Üniversite ve Toplum*, 3 (3). <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=142> adresinden 26.03.2009 tarihinde ulaşılmıştır.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin, Ankara.
- Yıldırım, M.C., Dönmez, B. (2008). Okul-aile işbirliğine ilişkin bir araştırma (İstiklal ilköğretim okulu örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (23): 98-115. <http://www.e-sosder.com/dergi/2398-115.pdf> adresinden 25.03.2009 tarihinde ulaşılmıştır.